

SHAXSIY VA IJTIMOY IDENTIFIKATSIYANING SHAKLLANISHIDA GENDER SOTSIALIZATSIYASINING ROLI

Sipatdinov Arman

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti talabasi.

Bekbergenova Diynara

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti talabasi.

Tursinbaeva Jansulu

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15319298>

Annotatsiya. Mazkur maqolada shaxsning sotsializatsiya jarayonida gender omilining o'рни tahlil qilinadi. Oilaviy muhit, ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va madaniy an'analar shaxsning gender identifikatsiyasi va ijtimoiy rolini shakllantirishda qanday ta'sir ko'rsatishi yoritilgan. Maqolada gender sotsializatsiyasining psixologik va ijtimoiy jihatlarini, shuningdek, uning ijtimoiy tenglik va shaxsiy erkinlikka ta'siri asosida milliy va xalqaro qarashlar tahlil qilinadi. Shuningdek, shaxsning moslashuvchan va gender jihatdan sezgir ijtimoiy muhitda rivojlanishi uchun takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: Gender, sotsializatsiya, shaxs, ijtimoiy rol, gender stereotiplari, madaniyat, ta'lim, identifikatsiya.

THE ROLE OF GENDER SOCIALIZATION IN THE FORMATION OF PERSONAL AND SOCIAL IDENTITY

Abstract. This article analyzes the role of the gender factor in the process of socialization. It examines how the family environment, the education system, mass media, and cultural traditions influence the formation of a person's gender identity and social role. The psychological and social aspects of gender socialization are explored, as well as its impact on social equality and individual freedom, based on both national and international perspectives. The article also provides recommendations for fostering a flexible and gender-sensitive social environment that promotes personal development.

Keywords: Gender, socialization, individual, social role, gender stereotypes, culture, education, identity.

РОЛЬ ГЕНДЕРНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ В ФОРМИРОВАНИИ ЛИЧНОСТНОЙ И СОЦИАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ

Аннотация. В данной статье анализируется роль гендерного фактора в процессе социализации личности. Раскрывается влияние семейной среды, системы образования,

средств массовой информации и культурных традиций на формирование гендерной идентичности и социальной роли человека. Рассматриваются психологические и социальные аспекты гендерной социализации, а также её воздействие на социальное равенство и личную свободу на основе национальных и международных подходов. Также предложены рекомендации по созданию гибкой и гендерно-чувствительной социальной среды для гармоничного развития личности.

Ключевые слова: *Гендер, социализация, личность, социальная роль, гендерные стереотипы, культура, образование, идентичность.*

Shaxsning sotsializatsiyasi – bu insonning ijtimoiy hayotga moslashuvi, jamiyat qoidalari, qadriyatlar va me'yorlarini o'zlashtirishi jarayonidir. Bu jarayonda gender – ya'ni erkak yoki ayol sifatidagi ijtimoiy rol va identifikatsiya – muhim o'rin egallaydi. Har bir jamiyatda genderga oid an'analar, stereotiplar va kutilmalar mavjud bo'lib, ular shaxsning ijtimoiylashuviga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada aynan gender omilining shaxsning sotsializatsiyasidagi rolini yoritish va uni ijtimoiy rivojlanish kontekstida ko'rib chiqish maqsad qilingan.

Shaxsning sotsializatsiyasida gender omili bir necha bosqichda o'z aksini topadi. Avvalo, oilaviy tarbiya orqali bola o'z jinsiga mos ijtimoiy rol ni o'zlashtira boshlaydi. Masalan, qiz bolaga mehribonlik, itoatkorlik, tartib-intizom singari xususiyatlar singdirilsa, o'g'il bolalarga jasorat, mustaqillik va qat'iyatlilik targ'ib qilinadi. Bu jarayon ko'pincha ongsiz tarzda amalga oshadi va jamiyatdagi gender stereotiplarini mustahkamlaydi. Ikkinchi bosqichda – ta'lim tizimi orqali – genderga oid rollar yanada mustahkamlanadi. O'quv darsliklaridagi tasvirlar, o'qituvchilarning yondashuvi, maktab muhitidagi rollar gender asosidagi ijtimoiy kutilmalarni mustahkamlab boradi.

Natijada, shaxs o'zini jamiyat tomonidan belgilangan "erkaklik" yoki "ayollik" roliga moslashtira boshlaydi.

Uchinchi bosqich – ommaviy axborot vositalari va madaniyat. Reklama, seriallar, kino va ijtimoiy tarmoqlar orqali genderga oid tasavvurlar ommaga yetkaziladi. Bu esa shaxsning o'zini anglashiga va gender identifikatsiyasiga bevosita ta'sir qiladi. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, genderga asoslangan sotsializatsiya jamiyatda tengsizlik, cheklovlar va diskriminatsiyaning ildiziga aylanadi. Shu sababli zamonaviy pedagogika va psixologiyada gender sezgir yondashuvlar rivojlanmoqda. Bu yondashuvlar har bir shaxsning o'z qobiliyatlari va qiziqishlariga asoslangan holda rivojlanishiga sharoit yaratishga qaratilgan.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda gender tenglik va sotsial teng huquqlarni ta'minlash bo'yicha bir qator huquqiy va ijtimoiy islohotlar olib borilmoqda.

Shu bilan birga, gender asosida sotsializatsiya jarayonini ijobiy yo'nalishga burish uchun ota-onalar, pedagoglar va jamoatchilik o'rtasida gender madaniyatini shakllantirish zarur.

Xulosa sifatida shuni ta'kidlash mumkinki, gender shaxsning sotsializatsiyasida hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Uning orqali shaxs jamiyatdagi o'z o'rnini belgilaydi, o'zini anglaydi va o'zaro munosabatlar tizimini shakllantiradi. Agar gender sotsializatsiyasi ijtimoiy tenglik, erkinlik va inklyuzivlik asosida olib borilsa, shaxsning har tomonlama rivojlanishiga zamin yaratiladi. Shu bois, gender stereotiplaridan xoli, sezgir va tenglikka asoslangan yondashuvlarni ommalashtirish shaxs taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

REFERENCES

1. Turemuratova, Aziza, Rita Kurbanova, and Barno Saidboyeva. "EDUCATIONAL TRADITIONS IN SHAPING THE WORLDVIEW OF YOUNG PEOPLE IN FOLK PEDAGOGY." *Modern Science and Research* 2.10 (2023): 318-322.
2. Kurbanova, R. J., and B. E. Saidboeva. "MAKTAB VA OILADA ESTETIK TARBIYANI SHAKLLANTIRISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING AKSIOLOGIK DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISH." *Inter education & global study* 9 (2024): 114-121.
3. Jarasovna, Kurbanova Rita. "The Role of National Values in Shaping the Aesthetic Worldview of Schoolchildren." *International Journal of Pedagogics* 5.03 (2025): 55-58.
4. Asamatdinova, J., and B. Saidboeva. "Diagnosis and Correction of the Development of Value Orientation in Students in the Process of Moral and Aesthetic Education." *JournalNX* 9.6 (2023): 274-277.
5. Turemuratova, Aziza, and Kamola Yoldasheva. "PSYCHOLOGICAL CONFIDENTIALITY OF THE FORMATION OF STUDENTS'COLLABORATIVE SKILLS BASED ON MULTI-VECTOR APPROACHES IN EDUCATION." *Modern Science and Research* 4.4 (2025): 262-269.
6. Turemuratova, Aziza, Shahlo Matmuratova, and Nargisa Tajieva. "THE DEPENDENCE OF MULTI-VECTOR APPROACHES ON PEDAGOGICAL METHODS AND PSYCHOLOGICAL TRAINING IN IMPROVING STUDENTS'COLLABORATIVE SKILLS BASED ON THE EDUCATIONAL PROGRAM." *Modern Science and Research* 4.4 (2025): 50-55.